בשלח ד

א. ביי עירוב תבשילין איז דער דין[1], אז באַלד נאָכדעם ווי מ׳ענדיקט צו־גרייטן אַלע צרכי שבת מעג מען אויפ־עסן דעם עירוב (נאָר אינעם טאָג פון יו״ט) — שטייט אָבער אין מהרי״ל[2], אז ער האָט איינגעפירט „להניח ככר העירוב (תבשילין) ללחם משנה בליל שבת ובשחריתו ובסעודה שלישית הי׳ בוצע עליו״. און אַזוי ברענגט אויך דער מהרש״ל[3]: „(ומאחר שצ״ל העירוב קיים אין ראוי לאוכלה עד ליל שבת, ומ״מ) הי׳ מנהג מהר״ם להניחה הככר תחת הלחם משנה בליל שבת ולמחרתו ובסעודה ג׳ הי׳ בוצע עליו מאחר דאיתעביד בי׳ מצוה א׳ ראוי לעשות עליו מצות אחרות״.

אויך דער אַלטער רבי ברענגט אַראָפּ אָט דעם מנהג אין שו״ע[4], וז״ל: „לכתחילה צריך שיהיו הפת והתבשיל שמורים אצלו עד לאחר שתיקן כל צרכי שבת .. ומ״מ מצוה מן המובחר להמתין מלאכול הפת של ע״ת עד א׳ מג׳ סעודות השבת כדי לבצוע עליו .. שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת ראוי לעשות בו מצוה אחרת ויש נוהגין שלא לבצוע עליו עד סעודה ג׳ של שבת כדי לעשות בו מצות הרבה שמניחין זה הככר ללחם משנה בסעודה הראשונה ובסעודה שני׳ של שבת ובסעודה שלישית בוצעין עליו״.

ב. דער מקור פון דער סברא — אַז ווי באַלד מיט דער זאַך איז געטאָן געוואָרן איין מצוה (עירוב תבשילין), איז ראוי צו טאָן דערמיט נאָך א מצוה (לחם משנה וסעודת שבת) — איז אין גמרא[5] ביי עירובי חצירות[6]: „רב אמי ורב אסי כי הוה מתרמי להו ריפתא דערובא („שערבו בו אתמול ערובי חצירות״[7]) מברכין עלי׳ המוציא לחם מן הארץ אמרי הואיל ואתעביד בי׳ מצוה חדא נעביד בי׳ מצוה אחריתי״.

און אויך ביי עירובי חצרות שטייט אין מהרי״ל[8]: „ובליל שבת ובשחריתו אני מניחו ללחם משנה .. ואמר דגם בליל שבת יכולין לאוכלו .. רק חביב עליו להרבות בו מצוה״, „בסעודה שלישית בשבת .. הי׳ בוצע על ככר .. אותו שעירב בו עירובי חצרות כו״[9]; און אַזוי ברענגט דער מהרש״ל[10]: „וכן נהגו בעירובי חצרות״ (אַז מ׳עסט עס ערשט ביי דער סעודה שלישית, נאָכדעם ווי מ׳לייגט עס צו לחם משנה ביי די צוויי ערשטע סעודות, ווי ביי עירוב תבשילין).

אָבער ביי דעם דין ברענגט אַראָפּ

---

1) ביצה יז, ב. רמב״ם הל׳ יו״ט פ״ו ה״ה. טושו״ע או״ח סתקכ״ז סט״ז. שו״ע אדה״ז שם סכ״ה.

2) הל׳ עירובי תבשילין בסופו. הובא בבאר היטב סתקכ״ז סק״ב.

3) יש״ש ביצה פ״ב סו״ס יח. הובא בב״ח סתקכ״ז שם. ט״ז שם סק״ד. מג״א שם סקט״ז.

4) דלעיל הערה 1.

5) ברכות לט, סע״ב. שבת קיז, סע״ב (בשינוי לשון קצת).

6) ולפי׳ א׳ בראַ״ה ברכות שם — עירובי תחומין. אבל במאירי ברכות ושבת שם מפרשו על עירוב תבשילין (ובברכות שם שולל הפי׳ דקאי על עירובי תחומין או עירובי חצירות „אא״כ נפרש בה שהי׳ בוצע בה למחר״. וראה ראַ״ה שם. חי׳ הר״ן שבת שם). וכ״ה באוצר הגאונים שבת שם (מרב יוסף גאון).

7) פרש״י ברכות שם.

8) הל׳ עירובי חצירות.

9) שם הל׳ שבת.

10) ביצה שם. הובא בב״ח וט״ז שם.

דער אַלטער רבי[11] נאָר דעם פסק הלכה (פון רמ"א[12]): „ויש לבצוע עליו בשבת שחרית[13] .. דהואיל ונעשית בו מצוה אחת יש לעשות בו ג"כ מצוה אחרת" — און ער ברענגט ניט אַראָפּ דעם מנהג הנ"ל צו בוצע זיין אויפן עירוב ערשט ביי דער סעודה שלישית (כדי „להרבות בו מצוה").

דאָרף מען פֿאַרשטיין: וויבאַלד אַז דער מהרי"ל און דער מהרש"ל דער־מאָנען דעם מנהג סיי ביי עירוב תבשילין און סיי ביי עירובי חצרות — היינט פֿאַרוואָס ברענגט דער אַלטער רבי דעם מנהג נאָר ביי עירוב תבשילין[14] (ובפרט, אַז די סברא „הואיל ואתעביד בי' מצוה חדא נעביד בי' מצוה אחריתי" האָט איר מקור ביי עירובי חצרות[15], כנ"ל)?

ג. וועט מען דאָס פֿאַרשטיין נאָכ־דעם ווי מ'וועט באַוואָרענען אַ שוועריקייט אין דעם עצם מנהג צו בוצע זיין אויפן עירוב (תבשילין) ביי „סעודה ג' של שבת כדי לעשות בו מצות הרבה כו'":

אין די ערשטע צוויי סעודות פון שבת איז דאָך דאָ אַ גרעסערע חשיבות ווי אין דער סעודה שלישית[16]: לויט כמה דיעות דאַרף מען ניט האָבן קיין לחם משנה ביי דער סעודה שלישית; נאָכ־מער: אַנדערע האַלטן אַז די סעודה שלישית דאַרף בכלל ניט האָבן קיין פּת (און ס'איז גענוג אַ מאכל מחמשת המינים כו'), ביז אַז עס זיינען פֿאַראַן דיעות אַז מ'איז יוצא די סעודה מיט פּירות וכו'—

איז ניט גלאַטיק: פֿאַרוואָס זאָל מען אָפּלייגן צו „בוצע" זיין אויפן ככר העירוב ביז דער סעודה שלישית ווען די אכילה (פון פּת דוקא) איז ניט אַזוי חשוב אַדער אינגאַנצן רשות — ס'וואָלט דאָך לכאורה מער מתאים געווען צו „בוצע" זיין אויפן עירוב בסעודת שחרית, וואָס דעמאָלט וואָלט מען מיטן עירוב געטאָן ניט בלויז (צוויי מאָל) די מצוה פון לחם משנה, נאָר מ'וואָלט אויך פֿאַרבונדן אכילת העירוב גופא מיט דער מצוה וחיוב פון סעודת שבת (אַ סעודה וואָס מ'איז לכו"ע מחויב צו עסן פּת[17])?

מ'קען ניט זאָגן, אַז דאָס איז צוליב דעם וואָס דעמאָלט טוט מען ביים ככר אַ דריטע מצוה — ברכת המוציא ביי דער סעודה שלישית — וואָרום וויבאַלד אַז ביי דער סעודה שלישית איז (לכמה דיעות) ניטאָ דער חיוב פון פּת, איז אין דעם בלויז דאָ ברכת המוציא אַלס ברכת הנהנין — איז דאָך דאָס פֿאַראַן אויך ווען מ'איז בוצע ביי דער סעודת שחרית (נוסף אויף דער מצוה פון לחם משנה).

---

11) או"ח סי' שצג ס"ג.

12) שסצ"ד ס"ב. ממנהגים מהר"א טירנא (הובא בדרכי משה שם). ובמנהגים הנ"ל לפנינו הובא זה ב„דין עירוב תבשילין" (ובערובי חצרות כ' „וישמור העירוב כל השנה").

13) בחצ"ג מוסיף „או בסעודת הלילה אם סועד משחשיכה ודאי". והוא כמנהג מהר"ם שהובא בב"י סשצ"ד. דרכי משה (ורמ"א) שם. וכן מפורש בירושלמי עירובין (פ"ו סה"ז) „מברך עלוי בלילי שובתא כו'". וכ"ה במאירי ואוצה"ג שבת שם (לענין עירוב תבשילין — כנ"ל הערה 6).

ובביאור הגר"א שם ד„במנהגים חששו בערבית שלא יאכל קודם חשיכה". וראה לקמן הערה 41.

14) ועד"ז במג"א (סתקכ"ז שם) שמביא מי"ש המנהג בע"ת, אבל משמיט הסיום שביש"ש „וכן נהגו בע"ח", ורק מסיים „עסי' שצ"ד".

15) אבל ראה לעיל הערה 6.

16) בהבא לקמן — ראה טושו"ע או"ח סר"ס רצא ונ"כ שם. שו"ע אדה"ז שם ס"ז.

17) ראה טושו"ע או"ח סו"ס רעד. שו"ע אדה"ז שם ס"ה. פסקי דינים להצ"צ ח"ב יט, ג [שנז, ג]. אבל להעיר משו"ע אדה"ז או"ח סקפ"ח ס"י בהגה"ה.

ד. דער ביאור אין דעם:

אין גמרא[18] ווערן געבראַכט צוויי טעמים[19] אויף דער תקנה פון עירוב תבשילין: (א) רבא זאָגט „כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו״ט״, ופרש״י: „מתוך שמערב זוכר את השבת ואינה מכלה את הכל ליו״ט וכו״ — וואָס לפי זה איז די תקנה פון עירוב תבשילין „כדי להרבות בכבוד שבת״[20]. (ב) „רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיו״ט לשבת ק״ו מיו״ט לחול״ — און לויט אים איז דער טעם „כדי להרבות בכבוד יו״ט״[20].

פון די נפק״מ להלכה צווישן די צוויי טעמים זאָגט דער רא״ש[21]: לויטן טעם פון רבא „כדי שיברור מנה יפה לשבת״ מוז מען מאַכן דעם עירוב דוקא ערב יו״ט, אינעם טאָג ווען ער גרייט די מאכלים לכבוד יו״ט און דער עירוב ווערט אים דערמאָנען אין די צרכי שבת (ווייל אויב מ׳ווערט עס מאַכן אין אַ פריערדיקן טאָג, ווערט עס אים ניט געווג העלפן צו געדענקן זיינע צרכי שבת אינעם טאָג פון ערב יו״ט[22]); משא״כ לויטן טעם פון רב אשי „כדי שיאמרו אין אופין מיו״ט לחול״ איז געווג בלויז דאָס וואָס דער עירוב איז „קיים״ ערב יו״ט, אַבער עשיית העירוב קען זיין אויך פאַר ערב יו״ט.

דער אַלטער רבי ברענגט אַראָפּ ביידע טעמים אין שו״ע[23] (נאָר אין אַ פאַרקערטן סדר[24] — „א׳ כדי להרבות בכבוד יו״ט כו׳ הב׳ כדי להרבות בכבוד שבת כו״), מיט דער אויבנדערמאָנטער נפק״מ צווישן זיי להלכה, און פירט אויס: „לענין מעשה אין לערב לכתחלה אלא בעי״ט ממש לי״ט זה בלבד כמו שנתבאר לפי טעם הב׳ אבל בדיעבד שכבר עירב ימים רבים קודם יו״ט ובעיו״ט ממש שכח כו׳ ולא עירב מותר לסמוך על עירובו כו״ — ד.ה. אַז לכתחילה דאַרף מען זיך נוהג זיין צו באַווארענען (אויך) דעם טעם „כדי שיברור מנה יפה לשבת כו״[25].

ה. דער חילוק צווישן די צוויי טעמים איז ניט נאָר צי די תקנה איז צוליב יו״ט אַדער צוליב שבת, נאָר נאָכּ־מער — אין תוכן התקנה:

לויטן טעם פון רב אשי, איז דער תוכן התקנה שלילה — און אין צוויי פרטים: (א) צו באַווארענען אַז ענין (אסור), שלילי — מ׳זאָל ניט נכשל ווערן אינעם איסור פון בישול ביו״ט לצורך חול; און דערפאַר (ב) קומט די תקנה צו (שולל זיין, צו) אסר״ן דעם בישול מיו״ט לשבת „אא״כ התחיל לבשל תבשיל אחד מעי״ט״[26];

משא״כ לויטן טעם פון רבא, איז תוכן התקנה חיוב — און אין די ביידע פרטים הנ״ל: (א) דורך דער תקנה ווערט באַווארנט אַז די הכנה צו שבת זאָל זיין כדבעי (מען זאָל בורר זיין „מנה יפה לשבת״); ובמילא (ב) אַז דער עיקר

18) ביצה רפ״ב (טו, ב).

19) מסגנון לשון אדה״ז (סתקכ״ז ס״ב) „ומפני ב׳ דברים תיקנו חכמים דבר זה כו״ משמע לכאורה, שאי״ז פלוגתא כ״א ב׳ טעמים. וראה פני״ יצל״ח ביצה שם.

20) ל׳ אדה״ז שם. וראה רש״י ביצה שם ד״ה רב אשי.

21) ביצה שם.

22) וראה הגמי״י הל׳ יו״ט פ״ו סק״ב. ב״י סתקכ״ז ד״ה ומ״ש ויכול להניח.

23) שם.

24) ראה לקמן ס״א הביאור (עפ״י פנימיות הענינים).

25) כשו״ע סתקכ״ז סי״ד. ובמג״א סוסקי״ג.

26) ל׳ אדה״ז שם.

התקנה איז דאָס אַוועקלייגן דעם עירוב וואָס דערמאָנט דעם חיוב צו מכין זיין די צרכי שבת (און אדרבה: דער איסור פון בישול מיו"ט לשבת סיידן מ'מאַכט פריער דעם עירוב, איז נאָר צו פאַר־ שטאַרקן די תקנה פון הכנה לשבת כדבעי[27]).

ו. עפ"ז וועט זיין פאַרשטאַנדיק נאָך אַן ענין: די גמרא ברענגט צוויי אסמכתות פון פסוק אויפן דין פון עירוב תבשילין: (א) „אמר שמואל דאמר קרא[28] זכור את יום השבת לקדשו זכרהו מאחר שבא להשכיחו". (ב) „ותנא מייתי לה מהכא את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו (וואָס שטייט בפרשתנו[29]) מכאן אר"א אין אופין אלא על האפוי וכו' מכאן סמכו חכמים לעירובי תבשילין מן התורה".

אויף „זכרהו מאחר שבא להשכיחו" איז רש"י מפרש: „כשבא יו"ט בערב שבת קרוב שבת להשתכח מחמת יו"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו והזהירך הכתוב לזכרו וכשמערב ערובי תבשילין נמצא שזוכרו וכו'" — וואָס פון פירוש רש"י איז מובן, אַז די אסמכתא פון פסוק „זכור את יום השבת לקדשו" — „זכרהו מאחר שבא להשכיחו" — איז (נאָר) לויטן טעם פון רבא[30].

ולכאורה איז ניט מובן: די גמרא ברענגט ביידע טעמים (פון רבא און רב אשי) בהמשך צו דער אסמכתא פון פסוק „זכור את יום השבת לקדשו" (און די צווייטע אסמכתא ברענגט די גמרא ערשט נאָכן אַראָפברענגן ביידע טעמים, פון רבא און רב אשי) — היינט פאַר־ וואָס נעמט אַן רש"י אַז די אסמכתא פון פסוק „זכור את יום השבת לקדשו" איז לויטן טעם פון רבא[31]?

ועפ"י הנ"ל איז מובן: דער לימוד פון דער צווייטער אסמכתא דריקט אויס די תקנה אין אַן אופן שלילי — „אין אופין אלא על האפוי כו": מ'האָט געאַנדערט דעם בישול יו"ט סיידן עס איז דאָ „האפוי" „בחמישי בשבת"[32]; משא"כ דער לימוד פון פסוק „זכור את יום השבת לקדשו" דריקט עס אויס אין אַן אופן חיובי — עס מוז זיין דער „זכרהו".

און דעריבער נעמט אַן רש"י אַז די אסמכתא פון „זכור את יום השבת לקדשו" איז לויטן טעם פון רבא אַז די תקנה פון עירוב תבשילין איז אַן ענין חיובי — „כדי שיברור מנה יפה לשבת כו'".

ז. עפ"י הנ"ל — אַז לויט רבא איז די תקנה פון עירוב תבשילין אַן ענין חיובי פון „זכרהו מאחר שבא להשכיחו" — קען מען זאָגן, אַז עס האָט אַן אָרט (לויט

---

27) וראה ביצה שם: „אלא לרבא .. אפי' ביו"ט נמי .. גזירה שמא יפשע".

28) יתרו כ, ח.

29) טז, כג.

30) כמ"ש בשיטת ריב"ב לרי"ף שם. מהרש"א ומהר"ם ש"ף שם. אבל בחי' המאירי מפרש הסוגיא כפרש"י („כך נראה פי' סוגיא זו מתוך פי' רש"י") וכותב בפירוש (ועד"ז בבית הבחירה) „והני אמוראי כולהו מיהא ס"ל דערובי תבשילין אסמכתא דילי' מזכור וכו'" (וראה הערה הבאה).

— אבל גם לפירושו, מזה שרש"י (ועד"ז במאירי) מפרש על „זכרהו וכו'" — „קרוב שבת להשתכח מחמת יו"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו כו'", מובן, שפירוש הפשוט בהאסמכתא הוא כטעמו דרבא.

31) וראה ר"ן דמפרשו אליבא דר"א („זכרהו מיו"ט שבא לאסור עליך שלא תבשל לו וכו'"). וברי"ף וראש מביא רק האסמכתא ד„זכור וכו'" ומ"מ מביא ב' הטעמים דרבא ור"א. וראה מאירי שבהערה הקודמת. ובצל"ח שם: „דרבא מפרש כפירש"י ור"א מפרש כפירוש הר"ן וכו'".

32) ל' רש"י שם ד"ה אלא על האפוי.

דעם טעם) צו האַלטן גאַנץ דעם עירוב תבשילין אויך אינעם טאָג פון שבת גופא;

וואָרום הגם אַז ווען מ׳ענדיקט צו־גרייטן אַלע צרכי שבת איז מען שוין באַוואָרנט פונעם חשש פון „קרוב שבת להשתכח .. ואינו מניח לשבת כדי כבודו״ „ואינו מכלה את הכל ליו״ט כו״ (און מהאי טעמא מעג מען שוין דאָן עסן דעם עירוב[33]), פונדעסטוועגן, וויבאַלד דער עירוב באַוואָרנט דעם (ענין חיובי) „זכרהו״, איז מסתבר אַז דער זכרון מצד העירוב זאָל דויערן אויך אין שבת גופא — ווי דער פשטות המכוון פון „זכור את יום השבת לקדשו״, אַז מ׳דאַרף געדענקן שבת אינעם טאָג פון שבת גופא[34].

בסגנון אחר: וויבאַלד דאָס איז אַ שבת „שבא להשכיחו״, איז דער „זכור את יום השבת לקדשו״ פון דעם שבת מיט אַ תוספת הדגשה (אַז דאָס זאָל אויך זיין — דורכן עירוב תבשילין — בשבת).

וי״ל אַז דאָס איז דער טעם וואָס שטייט אין מהרי״ל (ביי עירוב תבשילין) „וטוב להותיר מי״ט לשבת״ (צו האַלטן דעם עירוב „לשבת״) — וואָס פון סתימת לשונו איז משמע אַז דאָס איז ניט (נאָר) מצד דעם טעם פון „הואיל ואתעביד ביי מצוה חדא כו״[35]; און נאָך מער איז עס מובן ממש״כ במנהגים (פון מהר״א טירנא[36]) „וישמור העירוב עד שיכנס השבת״ — ווייל לויט טעמו של רבא איז דאָס האַלטן דעם עירוב אויף שבת אַ הוספה איז דעם „זכרהו״ פון עירוב תבשילין[37].

ח. דערמיט איז אויך פאַרשטאַנדיק דער דיוק הלשון פון אַלטן רבי״ן אין שו״ע:

ביי עירובי חצרות שרייבט ער: „העירוב אצ״ל קיים אלא ביה״ש וכו׳ ויש לבצוע עליו בשבת שחרית .. דהואיל ונעשית בו מצוה אחת יש לעשות בו ג״כ מצוה אחרת״ — וואָס פון דעם המשך הלשון איז מובן, אַז דער הידור פון „לבצוע עליו בשבת שחרית״ האָט ניט קיין שייכות צום ענין וגדר פון עירובי חצרות, נאָר ס׳איז אַ זייטיקער ענין אין דער זאָך, וואָס מ׳האָט דערמיט געטאָן אַ מצוה („הואיל ונעשית בו מצוה כו״).

משא״כ דאָ ביי עירוב תבשילין איז ער מדייק: „לכתחלה צריך שיהיו הפת והתבשיל שמורים אצלו עד לאחר שתיקן כל צרכי שבת שאז רשאי לאכלם מעיקר הדין ומ״מ מצוה מן המובחר להמתין מלאכול הפת של ע״ת עד אחד מג׳ סעודות השבת כדי לבצוע עליו .. שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת ראוי לעשות בו מצוה אחרת כו״ — וואָס פון דעם דיוק וקישור הלשון איז מובן, אַז די הנהגה פון „להמתין מלאכול הפת עד א׳ מג׳ סעודות השבת כו״ איז (ניט נאָר אַ זייטיקער ענין, כנ״ל, נאָר אויך) אַ „מובחר״ אין דער „מצוה״, אין דעם ענין פון עירוב תבשילין.

ועפ״י הנ״ל איז עס מובן, ווייל דורכ־דעם וואָס מ׳נוצט דעם עירוב בפועל פאַר צרכי וסעודת שבת איז מען מקיים דעם „זכרהו״ אין אָן אופן פון „מצוה מן

---

33) נסמן בתחילת השיחה.

34) ולהעיר מפרש״י ביצה שם ד״ה מ״ט: וכי אתא קרא לקדוש היום כו׳.

35) כי רק אח״כ ממשיך „ורשאי לאכול העירוב בליל שבת לבצוע כו׳ אך הנהיג מהרי״ל כו״, עיי״ש.

36) „דין עירוב תבשילין״.

37) וראה לשון אדה״ז בסידודו (סדר עירוב תבשילין): יקח בעי״ט הפת משבת כו׳.

המובחר״; און דערפאַר זאָגט דער אַלטער רבי „ומ״מ מצוה מן המובחר להמתין כו״, ווייל ער פסק׳נט דאָך אַז לכתחילה דאַרף מען זיך נוהג זיין (אויך) ווי דער צווייטער טעם („להרבות בכבוד שבת״)[38], כנ״ל ס״ד.

ט. לפי ביאור הנ״ל וועט אויך זיין פאַרשטאַנדיק פאַרוואָס דער אַלטער רבי ברענגט די הנהגה פון „בוצע״ זיין אויפן עירוב ביי דער סעודה שלישית נאָר ביי עירוב תבשילין און ניט ביי עירובי חצרות:

ווי ס׳איז מוסבר לעיל, אַז לויט דעם טעם אַז עירוב תבשילין איז „כדי להרבות בכבוד שבת״, איז אויך דאָס נוצן דעם עירוב לצרכי שבת אַן ענין פון „זכרהו״ — קומט אויס, אַז וואָס מער און לענגער מ׳נוצט דעם עירוב ביי די סעודות שבת (ביי די ערשטע צוויי — ללחם משנה, און ביי דער דריטער — „לבצוע עליו״), איז אַלץ מער הדגשה ויתרון אין דעם „זכרהו״: יעדער מאָל וואָס מ׳עסט די מאכלי שבת וואָס מ׳האָט צוגעגרייט יו״ט (דורכן עירוב), איז מען מוסיף אין דעם „זכרהו״ דורך משתף זיין צו דער סעודה דעם עירוב תבשילין.

אין אַנדערע ווערטער: וועג מ׳האָלט דעם עירוב ביי יעדער סעודה, אויך ביי דער לעצטער סעודה — דער סעודה שלישית, פאַרבינדט מען דעם „זכרהו״ פון דעם עירוב תבשילין מיט „כל צרכי שבת״ ביז די סאָמע לעצטע צרכים, אויך מיט דער לעצטער סעודה.

במה דברים אמורים — ביי עירוב תבשילין, וואָס מצד דעם עצם גדר פון („זכרהו״ ביי) עירוב תבשילין איז דאָ אַ סברא צו האַלטן דעם עירוב ביז דער סעודה שלישית[39];

משא״כ ביי עירובי חצרות וואו ס׳איז ניטאָ אַט דער טעם וגדר — איז (לדעת אדמו״ר הזקן[40]) ניטאָ קיין סברא צו לאָזן דעם עירוב אויף סעודה שלישית, ווייל אדרבה, ס׳איז בעסער „לבצוע עליו בשבת שחרית״ וועג מ׳האָט דערביי דעם קיום מצות אכילת סעודת שבת — אַ סעודה וואָס מוז האָבן פת לכו״ע, כנ״ל ס״ג[41].

---

38) אלא שמ״מ, גם לטעמו דרבא אי״ז חיוב כיון שגם אם לא יאכלוהו בשבת אין מקום להחשש ד„להשכיחו״, כנ״ל בפנים.

39) אלא מכיון שסברא זו לא נזכרה בגמ׳ וראשונים כו׳ לא כתב אדה״ז בפירוש כ״א טעם המפורש „לעשות בו מצות הרבה כו״ — ע״ד משנ״ת בלקו״ש ח״ד (ע׳ 1126 ואילך) שכנראה אדה״ז בשו״ע שלו — ע״ד הרמב״ם בספרו — אינו מביא דינים מחודשים כו׳ — רק רמזה בסגנון לשונו, שאכילת (והשתמשות) העירוב בסעודת שבת היא גם גדר בעי׳ת גופא (כנ״ל ס״ח).

40) וי״ל שטעם המהרי״ל הוא (לא מפני שפליג על סברא זו — ראה לעיל בפנים ס״ז בדברי המהרי״ל — כ״א) מפני שס״ל שברכת המוציא נוספת דסעודה שלישית (עם אכילת פת אז) מכריעה המעלה דאכילת פת דסעודת שבת (דלא כנ״ל ס״ג), כיון שגם לדעת אלו שאין חיוב פת בסעודה שלישית, באם אכיל אז פת — מצוה קעביד. וע״ד כשנוסף על ג׳ התפלות מתפלל כל היום (ברכות כא, א), נתינת צדקה לאחרי שכבר נתן חומש, ועד כו״כ.

באופן אחר: שני ענינים בזה: ענין וחיוב סעודות שבת (ב, ג, או ד (שבת קיז, סע״ב)), ענין וחיוב עונג שבת (בדברים ו)במאכלים שהם חשובים עונג ואין בזה שיעור דאפילו „דבר מועט ולכבוד שבת עשאוי״, ולאידך גיסא „יש להרבות כו׳ כפי יכלתם והשגת ידם. וכל המרבה כו׳ ובתיקון מאכלים רבים וטובים ה״ז משובח״ (שבת קיח, ב. רמב״ם הל׳ שבת פ״ל ה״ז. שו״ע אדה״ז ר״ס רמב).

41) אלא שעצ״ע למה מוסיף אדה״ז בחצ״ג (ראה לעיל הערה 13) „או בסעודת הלילה אם סועד משחשכה ודאי״ — דלכאורה טוב יותר להמתין עד סעודת שחרית דאז עושים בו „מצות הרבה״ (ב״פ

יו"ד. די הוראה פון דעם ענין הנ"ל אין עבודת ה':

דער חילוק צווישן שבת און יו"ט איז מבואר אין זוהר[42], אז שבת ווערט אָנגעזאגט רופו „קדש"[43] און יו"ט „מקראי קדש"[44], ווייל יו"ט איז מען בלויז „קורא", „מזמין"[45] די בחי' פון „קודש" (ד.ה. מען איז מזמין דעם „קודש" אין אָן „אָרט" (זמן) פון חול), משא"כ שבת איז די בחי' פון קדש אליין[46].

ד.ה.[47]: זמן היו"ט מצ"ע — איז שייך עניני חול — און די עבודה פון (מועדי ה' אשר תקראו אותם, אתם[48] — אידן דוקא) באשטייט אין „מזמין" זיין אין דעם די בחי' פון קדש, אז די אכילה וכו' זאָל זיין אין אָן אופן פון „קדש" — „צדיק אוכל לשובע נפשו"[49]; ולכן שבת ווּאָס איז מיקדשא וקיימא[50] מצ"ע איז כולו קדש, „אין בו פסולת כלל"[51]. משא"כ יו"ט — איז אויב עס פעלט בעבודתו פון דעם אידן (אפילו באם יחיד, אע"פ וואָס דער „תקראו אתם" (פון בי"ד) איז געווען בשלמות) איז דאָ „פרש חגיכם" („פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם"[52] — די עבודה איז אין טאָג וואָס מצ"ע איז ניטאָ קיין „פרש" ובמילא נאָר „צדיק אוכל לשובע נפשו").

וע"ד דער חילוק צווישן דעם אופן פון מתקן זיין דעם רע, ע"ד מעדנים „מדברים חריפים או חמוצים רק שהם מתובלים ומתוקנים כו'"[53], און דעם אופן — אז ס'איז איבערהויפט ניטאָ קיין רע, ע"ד מעדנים „ממאכלים ערבים ומתוקים"[53].

און דאָס איז דער חילוק (בפנימיות הענינים) צווישן די צוויי טעמים אויף עירוב תבשילין: לויטן טעם אז עס איז „כדי להרבות בכבוד יו"ט" איז תוכן התקנה שלילה, און לויטן טעם „להרבות בכבוד שבת" — חיוב (כנ"ל ס"ה בארוכה):

ויבאָלד אז אין דער עבודה פון יו"ט דאַרף מען מברר און מתקן זיין עניני (וזמן) חול, איז אויך די תקנה „להרבות

לחם משנה וסעודת שחרית•).

ואולי טעם המנהג „לאכול העירוב משחשיכה מיד" (מנהג מהר"ם — נסמן בהערה הנ"ל) הוא לאשמעינן ד„בבין השמשות סגי" (ראה ב"י שבהערה הנ"ל), ע"ד מאמר ר' זירא ברכות לח, ס"א ואילך.

ולהעיר ממ"ש המהרי"ל (אחי אדה"ז) בשארית יהודה (חאו"ח סי' ו'. נעתק בהוספות לשו"ע אדה"ז או"ח ח"א ע' 52 [356]): שמעתי מפי קדשו [רבינו הזקן] פעמים רבות דכל ספק [שבשו"ע] העמיד בתוך חצ"ג ודעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו דבריו. וראה קונטרס השלחן (להרראי"ח נאה) מבוא ס"ח. ואכ"מ.

42) ח"ג צד, א.

43) תשא לא, יד.

44) אמור כג, ב. ד.

45) ראה גם זהר שם צג, ב: זמינין דקדש.

46) וראה זהר שם צה, א.

47) בהבא לקמן — ראה תו"א ר"פ חיי שרה. סידור ר, ג־ד. רג, ג ואילך. ועוד.

48) ר"ה כד, א.

49) משלי יג, כה. — בתו"א וסידור (רג, א ואילך) מבואר ד„צדיק אוכל כו'" הו"ע אכילת שבת. אבל בסידור (ר, ג) מובא כתוב זה לענין אכילת יו"ט,

---

•) ולהעיר ג"כ דכבוד יום קודם לכבוד לילה — שו"ע אדה"ז סרע"א סוס"ח. רסרפ"ט.

ע"י"ש. וכן משמע גם מזה שיו"ט נק' „מקראי קדש". ועי"ג"כ אוה"ת בא ע' שט.

50) ביצה יז, א.

51) ל' התו"א שם. וראה (נוסף על הנסמן בהערה 47): תו"א בשלח ד"ה ויאמר משה (סה, סע"ב ואילך). ד"ה הנ"ל סה"מ הנחות הר"פ (ע' עד ואילך). סה"מ תקס"ח (ע' לב). סהמ"צ להצ"צ מצות לא תבערו אש (צ, א ואילך). מצות אכילת ק"ק (צב, סע"א ואילך). ד"ה והוא עומד תרס"ג. לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' רג.

52) מלאכי ב, ג. זח"ב פח, ב.

53) תניא פכ"ז.

בכבוד יו"ט בדוגמא לזה — צו באָווּאָ־רענען אָן ענין פון (חול —) שלילה; משא"כ לויטן טעם „להרבות בכבוד שבת" — וואָס שבת איז מצ"ע מיקדשא וקיימא, העכער פון עניני חול, מצ"ע איז ניטאָ וואָס צו שולל זיין (סיידן ער ברייגט עס אַריין, ר"ל, ע"י מעשה שלו — דחילוק (גם מל' חול[54]) שבת) — איז די זאָך פון דער תקנה: להוסיף אור, אויפטאָן אָן ענין חיובי.

יא. עפ"ז קען מען אויך מבאר זיין (עפ"י פנימיות הענינים), פאַרוואָס דער אַלטער רבי ברענגט די צוויי טעמים אין אָ פאַרקערטן סדר ווי זיי ווערן געבראַכט אין גמרא — פריער דעם טעם „להרבות בכבוד יו"ט", און דער־נאָך — „להרבות בכבוד שבת":

התחלת העבודה (טעם הא') איז די עבודה פון סור מרע (כולל — בזמן דיו"ט — מחול), „להרבות בכבוד יו"ט", און ערשט דערנאָך קען מען צוקומען צו דעם העכערן אופן העבודה (טעם הב') „להרבות בכבוד שבת" — ועשה טוב, כנ"ל.

און דאָס איז אויך די הסברה פאַר־וואָס לכתחלה דאַרף מען זיך נוהג זיין „לפי טעם הב'", אָבער עס איז ניט לעיכובא, ווי דאָס איז לפי טעם הא' (כנ"ל ס"ד):

דאָס וואָס עס מאָנט זיך פון יעדערן ולעיכובא בכל מקום ובכל זמן ובכל ענין איז סור מרע — די עבודה מוז זיין ביי יעדער איינעם: משא"כ די עבודה פון שלילת מציאות הרע (ניט נאָר בנוגע זיין מחדו"מ בפועל), איז ניט יעדער קען עס אויספירן, און דעריבער איז אין איר ניטאָ דער ענין פון לעיכובא. וע"ד החילוק בין צדיק ובינוני (שכל אדם יכול להיות בינוני[55]) וע"ד החילוק דאתכפיא ואתהפכא.

פונדעסטוועגן דאַרף מען „לכתחלה" זיך נוהג זיין „לפי טעם הב'" — וע"ד המבואר בכ"מ אַז כדי די עבודה פון אתכפיא זאָל זיין כדבעי ובאמיתית, מוז מען האָבן אויך די עבודה פון אתהפכא[56] (עכ"פ מזמן לזמן):

וע"ד המבואר אין קונטרס עה"ח[57] לגבי דעם ענין פון יחו"ע און יחו"ת [וואָס די עבודה שמצד יחו"ע איז אתהפכא[58], און מצד יחו"ת — אתכפיא], אַז כדי די עבודה פון יחו"ת זאָל זיין כדבעי ובאמיתית, מוז מען האָבן דער־צו די עבודה פון יחו"ע — אפילו די ביי וועלכע די עבודה פון יחו"ע קען ניט זיין באמיתית אין אָן אופן תמידי.

יב. דערצו איז מען מוסיף נאָך אָן ענין, אַז ניט נאָר דאַרף מען זיך נוהג זיין לכתחילה „לפי טעם הב'", נאָר מ'דאַרף (עכ"פ אַלס „ויש נוהגין", וואָס וועלט אָבער געבראַכט אין שו"ע) נוצן דעם עירוב תבשילין ביי דער סעודה שלישית — וואָס אין דעם זיינען דאָ צוויי קצוות:

דער עירוב גרייט מען צו ערב יו"ט, גאָר אין תחילת העבודה ווען מ'האָלט נאָך אפילו פאַר דער עבודה פון יו"ט;

---

54) ראב"ע קדושים יט, ח.

55) ד"מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך וכו'" (תניא רפי"ד), ועבודת הבינוני היא רק באתכפיא (תניא פכ"ז. פי"ג. ועוד).

56) נוסף על המבואר בתניא פי"ד: אך אעפ"כ וכו'.

57) פ"ז ואילך.

58) וראה קונטרס עה"ח פ"ח (ס"ע 33), דהעבודה דיחו"ע היא ע"ד הענין ד„שבת מצוה לעגנו באכו"ש .. וזהו"ע צדיק אוכל לשובע נפשו", עיי"ש.

אָבער לאידך, האָט יעדער איד דעם כח, שוין בתחילת (**וההכשר ל**)**העבודה, צו גרייטן זיך (ניט נאָר צו דרגת שבת בכלל, נאָר) אפילו צו דער סעודה שלישית, וואָס איז, כידוע**[59]**, די דרגא הכי עליונה אין שבת—**

וואָרום הגם אַז ער האָלט נאָך גאָר בתחילת העבודה, איז אָבער דורך דעם וואָס ער טראָכט און טוט אַ מעשה וואָס איז פאָרבונדן מיט שבת, ביז — דער סעודה שלישית, וועט דאָס ביי אים פועל'ן אַז די עבודה, בא וועלכע ער האָלט, זאָל געטאָן ווערן כדבעי ובאמיתית, און דערנאָך ברייגעזן צו אַ נאָך העכערע עבודה.

(משיחת שבת בראשית
(התועדות ב' — המשך לשמח"ת) תשח"י)

---

59) **ראה סידור סדר סעודת שבת בתחילתו. המשך תרס"ו בסופו (ע' תקמד ואילך).** ובכ"מ.

•) שחל אז ביום ו' עש"ק. וראה לעיל בפנים השייכות דעירוב תבשילין לסעודה שלישית דוקא. ונת' בארוכה בההתועדות, שזהו טעם בפשטות להתועדות בתור המשך לשמח"ת — בזמן דסעודה שלישית דשבת בראשית הסמוך לשמח"ת (שחל ביום ועש"ק).